

Boutstälning i Tensta

Idéskiss Tislingeplan

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Bakgrund	8
2. Tensta – en kortfattad översikt	10
3. Många utvecklingsidéer genom åren	12
4. Boutställning i Tensta	17
Motiv	17
Fokus och sammanhang	18
Syfte	18
Målgrupper	18
Huvudteman och dess innehåll.....	18
Tema 1: Tensta som boplatz på 2000-talet	19
Tema 2: Tensta - som kulturarena och mötesplats.....	23
Övrigt innehåll.....	24
Tidpunkt	26
Finansiering.....	26
5. Organisation av det fortsatta arbetet	27
6. Förslag till inledande beslut och åtaganden	28
Bilaga 1	30

Foto och skisser:

Malcolm Jacobson, foto: sid 6, 9, 10, 12-13, 14, 22-23 (undre), 25

Maria Johansson, foto: 20, 22-23 (övre)

Anders Bergkrantz, skisser: omslag, 20, 21

Sammanfattning

Bakgrund

Inför Stockholms 750-årsjubileum väcktes ett förslag om en bomässa i Tensta. Förslaget togs upp inom ramen för stadens ytterstadssatsning. Svenska Bostäder AB och Familjebostäder AB beslutade genomföra en förstudie för att undersöka förutsättningarna för ett brett förnyelseprogram som skulle kunna ligga till grund för en boutställning 2005/2006. En styrgrupp tillsattes med representanter för berörda bolag och förvaltningar. Förstudien redovisar förutsättningar, syfte och inriktning för en boutställning som underlag för beslut i berörda nämnder och styrelser.

Tensta byggdes som en del av det s.k. miljonprogrammet och bostäderna stod klara 1972. Därefter har inga kompletteringar eller större förändringar i bostadsbeståndet genomförts. Bostäderna är välplanerade och av hög kvalitet, men husen har samtidigt kritiserats för ensidighet och storskalighet. Under de senaste 10 åren har befolkningen i stadsdelen vuxit kontinuerligt, och området har en mycket ung befolkning jämfört med staden i genomsnitt. Lägenhetsfördelningen är inte lika funktionell för dagens behov som de var när området byggdes. Efter 40 år står området inför ett visst renoveringsbehov och mot denna bakgrund föddes idén om en bomässa som skulle utgå från befintliga kvaliteter och samtidigt visa på möjligheter till förnyelse, ökad flexibilitet och mångfald i bostadsutbudet.

Många utvecklingsidéer genom åren

En inventering av såväl nya som äldre förslag på förnyelse och utvecklingsprojekt visar att idérikedomen varit stor. Flera större utvecklingsprogram med såväl fysisk som social inriktning har presenterats. Några frågor har dock särskilt

diskuterats genom åren. Det har gällt vidareutveckling av bostadsbeståndet, behovet av lokaler för arbetsplatser, vidareutveckling av centrum, åtgärder för att utveckla tryggheten och den yttre miljön, utveckling av Järvafältet, utveckling av skolan samt utveckling av kulturverksamhet som profil och utvecklingsmotor för stadsdelen. En del har förverkligats, men många av dessa frågor är fortfarande på dagordningen för stadsdelens fortsatta utveckling.

Boutställning i Tensta

Med utgångspunkt från såväl nya som äldre idéer för Tenstas utveckling föreslår styrgruppen för förstudien att berörda nämnder och styrelser ställer sig bakom och deltar i genomförandet av en boutställning i Tensta år 2006 utifrån följande motiv:

1. Miljonprogrammets bostadsområden har ofta lyfts fram som varnande exempel när det gäller bostadsplanering. De har dock också kvaliteter som inte lika ofta lyfts fram. Områdena är nu 30-40 år gamla och står inför renovering och förnyelse. Det är därför hög tid att föra en diskussion om hur de, med utgångspunkt i befintliga kvaliteter, ska utvecklas vidare till intressanta boendemiljöer för 2000-talet.

2. De bomässor/utställningar som nyligen genomförts i Malmö och Stockholm har i nyproduktion visat hur dagens och framtidens boende kan utvecklas. Dessa lösningar har dock främst riktat sig till en penningstark kundgrupp. Det behövs nu en boutställning med inriktning på bredare målgrupper och som visar hur befintliga miljöer kan förnyas.

3. Tensta har många kvaliteter och ingår i ett intressant utvecklingsområde i nordvästra Stockholm. Ett regionalt

utvecklingsprogram har satts i gång genom "Kista Science City", staden har beslutat fortsätta arbetet med att förnya ytterstaden och arbetet pågår med en ny översiktsplan för Stockholm. Bostadsbristen aktualiserar frågan om förtätning av befintliga områden. Vad är Tenstas roll och identitet i en utveckling av ytterstaden, Järvaområdet och hela staden? Hur kan det befintliga bostadsbeståndet successivt anpassas efter aktuella och framtida önskemål och behov? Detta är viktiga framtidsfrågor för att Tensta inte ska hamna vid sidan av den pågående utvecklingen. En boutställning, och aktiviteterna fram till den, kan ge viktiga bidrag till denna framtidsdiskussion.

4. Inom stadsdelen pågår under hösten 2002 och 2003 ett arbete med framtidsscenarier med inriktning på såväl fysisk som social utveckling. Arbetet kommer att involvera både

boende och verksamma. Boutställningen kan bli ett viktigt etappmål i arbetet med att förverkliga en del av de idéer och projekt som blir resultatet av framtidsarbetet.

Utställningen föreslås inriktas på boende i bred mening, där utvecklingen av själva bostadsbeståndet utgör fokus. Därutöver lyfts frågan om övriga viktiga pusselbitar i en bra och attraktiv boendemiljö, och i utvecklingen av miljonprogrammets bostadsområden. En helhetssyn på boende och boendemiljö föreslås utgöra grunden för ett flersträngt utvecklingsarbete fram till boutställningen.

Utställningens syfte:

- lyfta fram och visa upp ett miljonprogramområdes tillgångar och kvaliteter och därigenom bidra till att påverka

och förändra den gängse bilden av miljonprogrammets områden,

- genom exempel på konkreta fysiska insatser visa på utvecklings- och förändringsmöjligheter vad gäller boende och boendemiljö,
- visa konkret hur boendes behov, idéer och förslag kan bli en aktiv del i den lokala stadsdelens utveckling och förändring
- bidra till den pågående framtidsdebatten om västerorts regionala utveckling och då särskilt visa på Tenstas roll och möjligheter i en sådan utveckling, bland annat genom att involvera många parter i diskussionen om det framtida Tensta.

Målgrupper är boende i området samt en bostadsintresserad allmänhet, praktiker, byggherrar, entreprenörer, planerare, forskare m fl som arbetar med bostadsplanering, områdesplanering och lokal utveckling, beslutsfattare på olika nivåer samt massmedia - såväl med fackinriktning som med en mer allmänt opinionsbildande roll.

Två huvudteman föreslås:

Tema 1: Tensta - som boplats på 2000-talet

Under detta tema ingår bostäder och den fysiska boendemiljön i bred bemärkelse. Det konkreta innehållet byggs på fem huvudpelare:

1. Ombyggda lägenheter/Påbyggda Hus
2. Kompletteringsbebyggelse
3. Befintliga lägenheter
4. Utveckling av den yttre miljön
5. Utveckling av centrum

Tema 2: Tensta - som kulturarena och mötesplats

Detta tema utgår från kultur, kunskap och kreativitet som utvecklingsmotor för områdets fortsatta utveckling. Kulturaktiviteter, mötesplatser och utveckling av skola och utbildning lyfts fram och olika konkreta utvecklingsprojekt genomförs fram till boutställningen.

Finansiering

Olika huvudmän, byggherrar och entreprenörer finansierar

sina respektive utvecklingsprojekt på sedvanligt sätt. Kostnaden för själva utställningsarrangemanget uppskattas till 5-7 Mkr. Stadsdelsnämnden föreslås hemställa hos kommunstyrelsen om att medel avsätts inom ramen för stadens fortsatta satsning på förnyelse av ytterstaden samt det fortsatta utvecklingsarbetet inom "Kista Science City".

Organisation av fortsatt arbete

Styrgruppen för förstudien föreslås fortsättningsvis utgöra styrgrupp för förberedelser och genomförande av boutställningen, kompletterat med en representant för initiativtagarna till utställningen. Varje bolag/förvaltning ansvarar för genomförande av de egna projekten. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning föreslås samordna arbetet

Inledande beslut och åtaganden

Förstudien utmynnar i förslag till inledande beslut och åtaganden som ska göra det möjligt att starta ett konkret förberedelsearbete för en boutställning i Tensta 2006. Dessa bör bearbetas inom de förvaltningar/bolag som deltagit i förstudien utifrån varje organisations egna förutsättningar, och underställas respektive nämnd/styrelse för beslut under våren 2003.

1. Bakgrund

Hösten 1966 togs det första spadtaget för den nya stadsdelen Tensta – en av stadsdelarna i det då just påbörjade miljonprogrammet. Planerarnas vision, som den uttrycktes i generalplanen från 1965, var att *skapa en ny ytterstadsmiljö genom att lägga stenstadens intensitet, koncentration och ordning till ytterområdets grönska, rymlighet och frihet från störningar*.

Nästan 40 år senare - inför Stockholms 750-årsjubileum 2002 – föddes idén om en bomässa i Tensta. Initiativet kom från en grupp aktiva boende och verksamma i stadsdelen (se bilaga 1). Syftet var att visa de kvaliteter som finns i miljonprogrammets bostäder och hur dessa genom spännande och nyskapande *invändiga* ombyggnader skulle kunna vidareutvecklas till attraktiva bostäder för nya behov.

Förslaget togs upp inom ramen för stadens ytterstads-satsning och den lokala samverkansgruppen beslutade i december 2001 att tillstyrka att AB Svenska Bostäder och AB Familjebostäder skulle avsätta medel till en förstudie utifrån initiativgruppens förslag.

Det ursprungliga förslaget till innehåll och genomförandeår bedömdes dock redan inledningsvis av bolagen inte som realiserbart med hänsyn bl a till kostnader i förhållande till det långsiktiga värdet för stadsdelens utveckling. Framförallt bedömdes det som för begränsat att bygga en boutställning enbart på invändiga ombyggnader av ett antal lägenheter där kvaliteten redan före ombyggnad bedöms som god. Intresse fanns dock att pröva idén om en boutställning med ett mer utvidgat innehåll. Syftet med förstudien blev därför att undersöka möjligheten att genomföra ett bredare förnyelseprogram i Tensta av sådant allmänt intresse att det skulle kunna ligga till grund för en boutställning 2005 eller

2006. Arbetet med förstudien har letts av en styrgrupp med representanter från AB Svenska Bostäder (ordförande), AB Familjebostäder, Centrumkompaniet i Stockholm AB, Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning, Integrationsförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret samt Gatu- och fastighetskontoret. (Se bilaga 1).

En projektledare anställdes vars uppdrag har varit att inventera olika utvecklingsplaner och idéer för Tensta – både nya och äldre, analysera förutsättningarna för att genomföra olika idéer och slutligen bedöma förutsättningarna för ett boutställningsarrangemang.

Den beslutade inventeringen genomfördes under våren 2002 och rapporterades i styrgruppen i början av augusti. Med denna som utgångspunkt vidtog överväganden och diskussioner om realism, genomförbarhet och ekonomi för projekt som skulle kunna ligga till grund för en boutställning. I denna rapport lämnas endast en kort sammanfattning av inventeringen (se avsnitt 3) som bakgrund till de förslag som utgör huvudinnehållet i rapporten. Målsättningen på detta stadium har varit att ange förutsättningar, syfte och inriktning för en boutställning, samt att skapa underlag för berörda styrelser och nämnder att fatta principiella beslut om åtaganden och projekt som ger förutsättningar att påbörja en mer detaljerad planering av olika projekt. Det konkreta innehållet i boutställningen kommer självklart att både preciseras, kompletteras och kanske revideras under tiden fram till utställningen.

2. Tensta – en kortfattad översikt

Tensta började byggas 1966 och bostäderna stod helt klara 1972. Uppbyggnaden av service skedde mer successivt och pågick ända in på 1980-talet. Tensta Gymnasium och Tensta Träff stod färdiga 1984. De åtgärder som därefter påverkat den fysiska bilden av stadsdelen är främst inglasningen av Tensta centrum (1989) och tillkomsten av nya Enbacksskolan (1993).

Tillkomsten av Tensta Konsthall (1998) innebar visserligen inget fysiskt nytillskott till stadsdelen, men påstås av många vara det projekt som under senare tid tydligast bidragit till att påverka bilden av Tensta. Med höga ambitioner och högt ställda kvalitetskrav markerade konsthallen att förorten inte nöjer sig med andrahandslösningar. Konsthallen har därför haft betydelse för Tensta som symbol för ett nytt sätt att

se på stadsdelen och dess roll i förhållande till omvärlden. Många boende uttrycker just av den anledningen stolthet över konsthallen.

I stadens visionsarbete för utveckling av Järvaområdet – ”Kista Science City”, anläggs ett delvis liknande synsätt. Här är utgångspunkten att den utvecklingskraft som finns i Kista arbetsområde kan utgöra utvecklingsmotor för omgivande bostadsområden. Även Tensta och Rinkeby ska enligt planerna ingå i detta mer regionaliserade utvecklingsarbete. Tenstas och Rinkebys roll i detta är dock fortfarande inte särskilt utvecklad. Fokus har hittills främst legat på utvecklingen av Kista.

Bostadsbestånd

Bostäderna i Tensta var redan från början välplanerade med funktionella planlösningar och god standard som har stått sig genom åren, och som fortfarande är en av områdets kvaliteter.

Däremot har stadsdelen, liksom många andra områden från miljonprogramsutbyggnaden, ofta kritiserats för ensidighet och ”standardlösningar”. De stora loftgångshusen i Norra Tensta har bidragit till intrycket av storskalighet. Bostäderna består till nästan 99% av flerfamiljshus. Av dessa är 26% bostadsrätter och övriga är hyresrätter. Det är en stor dominans av 3-4 rumslägenheter i stadsdelen, ca 62%. Bara 3% av bostäderna består av 5 rum eller mer och drygt 60% av dessa ligger i småhusområdet i Tenstas östra del. I flerfamiljshusen finns endast ett 40-tal stora lägenheter i hela stadsdelen. Lägenhetsfördelningen är inte lika funktionell idag som när området byggdes. Många barnfamiljer är trångbodda, samtidigt som det också saknas små lägenheter för den stora ungdomsgrupp som växer upp i området.

Någon nyproduktion av bostäder har inte skett sedan området stod klart i början av 70-talet. Några större ombyggnader, liknande t.ex. dem i Rinkeby, har heller inte skett. Efter snart 40 år sedan byggstart står dock området inför ett visst renoverings- och underhållsbehov.

Befolkningen

1967 kom de första ”inflyttarna” till Tensta. Fem år senare bodde närmare 16 000 människor här. Efter en tid av

befolkningsminskning har antalet boende ökat stadigt de senaste 10 åren och uppgick år 2001 till 17 815 personer. Denna befolkningsökning har skett och pågår fortfarande utan några förändringar i lägenhetsbeståndet.

Tensta har en mycket ung befolkning. Ca 30% av de boende är under 15 år, vilket innebär en dubbelt så hög andel unga som staden i genomsnitt. 42% av de boende är under 24 år. Förhållandet är detsamma i omkringliggande stadsdelar som Rinkeby, Akalla och Husby. I Järva-området växer således en mycket stor andel av stadens barn och unga upp. Många av dessa ungdomar har stora svårigheter att hitta lämpliga bostäder när det är dags att flytta hemifrån. Deras behov kan och bör säkert inte lösas enbart med bostäder på Järvafältet – men för dem som gärna vill bo kvar i området finns idag inte så många alternativ. Inför framtiden är det därför viktigt att skapa alternativ som är ekonomiskt överkomliga för såväl studerande som andra ungdomar från området.

Mångfald och boendeutformning

En stor andel av de som bor i stadsdelen har rötter i andra länder och kulturer. Detta har hittills inte satt några spår i den yttre utformningen av stadsdelen och av bostäderna. Skiftande uppfattningar om vad som är funktionellt, vackert och trivsamt har hittills fått uttryck främst i den privata inredningen i hemmen. Det huvudsakliga yttre avtrycket av mångfalden i befolkningen är idag de många parabolerna riktade mot olika hörn av världen. Ett diskussionsämne inför Tenstas fortsatta utveckling kan vara att stadsdelens fysiska utformning skulle kunna få inspireras av konst, design m.m. från andra kulturer. Kan utformningen av ett miljonprogramområde förenas med större formmässig mångfald?

3. Många utvecklingsidéer genom åren

Den inventering som genomförts under våren 2002 har omfattat såväl nya som äldre planer, projekt och idéer för Tenstas fortsatta utveckling. I detta har också ingått synpunkter, önskemål och behov som på olika sätt framförts från boende i stadsdelen.

Inventeringen visar att idéer inte har saknats! Byggherrar, staten och kommunen har presenterat olika förslag till utvecklingsprogram. Lokala arbetsgrupper har lagt fram förslag. Utvecklingskonferenser, sökkonferenser och enkätundersökningar har genomförts för att analysera behov och tillföra nya idéer från såväl experter som från boende.

Under senare delen av 1980-talet presenterades flera stora fysiska utvecklingsprogram för stadsdelen. Förslagen kom från olika byggherrar. Det största av dessa var projektet "Från Tensta till Tenstad" som togs fram i samverkan mellan Svenska Bostäder och Skanska. Gemensamt för dessa program var att man ville komplettera stadsdelen med arbetsplatser, både för småföretagare och större kontorskomplex, samt ge förutsättningar att utveckla stadsdelens kulturella mångfald och potential genom att tillskapa lokaler för kulturaktiviteter. Andra återkommande frågor var ombyggnad av centrum och tillkomsten av en sammanhållen lokal vårdcentral. Till detta fogades kompletteringar av bostadsbeståndet. Bland annat fanns långt framskridna planer på byggande av ett Tensta Torn.

Inget av dessa förslag kom dock att omsättas i praktiken. Den ekonomiska lågkonjunkturen från början av 1990-talet var en av flera faktorer som gjorde att planerna skrinlades.

De utvecklingsprogram som presenterades under 1990-talet var huvudsakligen av mer social karaktär och innehöll mycket få inslag av större fysiska förändringar.

Nu låg betoningen istället på att utveckla trivsel och trygghet i stadsdelen, utveckla kultur- och fritidsverksamhet, förbättra servicen, utveckla nya lokala samverkansformer, nya förvaltningsformer inom bostadsbolagen mer anpassade efter lokala förutsättningar, samt på att utveckla de boendes demokratiska inflytande över utvecklingen. Dessa program initierades av staden eller staten. De största var stadens

Ytterstadssatsning och den statliga Storstadssatsningen som båda fortfarande pågår. Inom ramen för programmen har en del mindre omfattande fysiska åtgärder och förbättringar genomförts som t ex belysningsprogram, ombyggnad av "Ungdomens Hus", uppfräschning av centrum, förändringar av gårdar etc (huvudsakligen inom ramen för ytterstadssatsningen). Åtgärder för att minska arbetslösheten, förstärka utbildningsinsatser, öka tillgång till kultur/fritid och öka tryggheten har varit framträdande inom storstadssatsningen.

Hur kommer utvecklingsprogrammen för 2000-talet att gestalta sig? Vad kan tas tillvara av det som tänkts och gjorts och vem kan bidra med nya tankar och idéer? Kan fysiska och sociala utvecklingsidéer utvecklas parallellt och föras samman i ett flersträngat utvecklingsarbete?

Under hösten 2002 påbörjades ett arbete med att utforma "Framtidsscenarioer" för stadsdelen. Detta har initierats inom

ramen för storstadssatsningen och är ett led i att utforma ett långsiktigt program för stadsdelens utveckling. Arbetet har koppling till stadens fortsatta utvecklingsarbete inom "Kista Science City". Staden har vidare annonserat en vilja att fortsätta arbetet med ytterstadens förnyelse under perioden 2002-2006, vilket också påverkar förutsättningarna för ett lokalt utvecklingsprogram. Till detta kommer det pågående arbetet med en ny översiktplan för Stockholm. Bostadsbristen i staden aktualiserar behov av kompletteringsbebyggelse även i relativt tätbebyggda områden som Tensta. Det är uppenbart att stadsdelarna på Järva är intressanta i stadens fortsatta utveckling. En viktig fråga ur lokalt perspektiv är stadsdelens roll, profil och egna utvecklingsmotor i en regional utveckling av hela Västerort. Vad kan den framtida utvecklingen betyda för Tensta och vad kan Tensta bidra med?

Centrala utvecklingsområden

Vid genomgången av de övergripande utvecklingsidéerna för Tensta, utkristalliserar ett antal konkreta frågor som återkommande diskuterats och som fortfarande står på dagordningen för stadsdelens utveckling. Dessa bör utgöra grunden i ett fortsatt utvecklingsarbete, till vilka nya idéer och förslag kan fogas. Det är viktigt gentemot de boende att behov och förslag som har stark förankring i stadsdelen tas tillvara i det fortsatta arbetet.

• Vidareutveckling av bostadsbeståndet

Inom detta område har behovet av ett mer differentierat bostadsutbud varit den centrala frågan. Fler stora lägenheter, fler lägenheter lämpliga för ungdomar och studenter, fler möjligheter till boendekarriär inom stadsdelen och en större mångfald i utbudet utifrån skiftande individuella behov och önskemål. Därutöver har återkommande diskussioner förts om möjligheter att bryta ner storskaligheten, framförallt i loftgångshusen i Norra Tensta.

Den ursprungliga idén om en bomässa i Tensta tar sin utgångspunkt just i möjligheterna att vidareutveckla det befintliga bostadsbeståndet och öka mångfalden i utbudet. "Att skapa en variation i utbudet som gör att den som söker

bostad har hundra alternativ att välja mellan istället för bara fem” samt att ”exemplifiera nya lösningar, både ekonomiskt och estetiskt, för alla sorters boende- och ägarförhållanden i miljonprogrammets hela bestånd”.

Till detta kommer de förslag till kompletteringar i bostadsbeståndet som utarbetats i en gemensam utredning från stadsbyggnadskontoret, gatu- och fastighetskontoret och stadsdelsförvaltningen, och där olika idéer presenterats som kan leda till ett antal konkreta projekt de närmaste åren.

• **Fler arbetsplatser**

Alltsedan 1980-talet har behovet av lokaler för arbetsplatser ständigt aktualiserats. Dels för att skapa utrymme för nya mindre företag på initiativ av boende, dels för att skapa förutsättningar för lokalisering av någon större arbetsplats till stadsdelen. Bland boende startar årligen ett 30-tal mindre företag inom ramen för Lunda Nova näringslivscenter. Huvuddelen av dessa etablerar sig utanför stadsdelen då lokalfrågan inom stadsdelen inte går att lösa. Lokalisering av någon *större* arbetsplats till Tensta har ansetts ha betydelse både för Tenstas roll i staden, sysselsättningen i stadsdelen och utvecklingen av servicefunktioner och Tensta centrum.

Många i stadsdelen anser att Tensta missat möjligheten till lokalisering av viktiga institutioner till stadsdelen, som t ex polisstation, försäkringskassa och vårdcentral/närakut just på grund av bristen på lämpliga lokaler. Inom ”Kista Science City” ligger bland annat ett uppdrag att samarbeta med olika företag och se över lokalbehovet för arbetsplatser i regionen. Detta har dock hittills inte gett något resultat för Tenstas del.

• **Vidareutveckling av Tensta centrum**

Utbudet och utseendet av Tenstagången och Tensta centrum har varit föremål för ett antal arbetsgrupper och diskussioner genom åren, och då inte minst frågan om det centralt belägna parkeringsgaraget som av många anses förfula centrum. Andra frågor har varit utvecklingen av centrums baksida liksom Taxingeplan och Konsthallens koppling till Tensta centrum. Utveckling av centrum är en viktig faktor för

Tenstabornas uppfattning om sitt område, men också för omvärldens syn på stadsdelen. Centrum är det första man som besökare möter.

• **Trygghet och Den yttre miljön**

I alla olika undersökningar som genomförts bland de boende i Tensta, framgår att trygghetsfrågorna och områdets skötsel är avgörande för deras värdering av sin boendemiljö. Frågor som städning och allmänt underhåll, gatumiljön liksom ordning och underhåll på parkvägarna återkommer bland annat i den enkätundersökning som genomfördes bland de boende av USK under 2001. Detta gäller inte bara för Tensta. En vacker och välskött yttre miljö prioriteras högt av boende i alla områden. ”Bilderna av området” – omvärldens värdering av stadsdelen – spelar stor roll för de boendes självkänsla och stolthet och påverkar stabilitet och vilja att bo kvar. Det är i sin tur viktigt för att locka nya boende och arbetsplatser till området.

• **Utveckling av Järvafältet**

En av de viktiga kvaliteterna i området är närheten till grönområdet på Järvafältet. Idag anses dock skötseln av många som underprioriterad, och därmed minskar användbarheten. E18 fungerar närmast som en barriär mellan stadsdelen och grönområdet. Under åren har många förslag väckts som skulle öka tillgängligheten och användbarheten av fältet. Inom ytterstadssatsningen har t.ex. frågan om utomhusbad tagits upp. Inom ”Kista Science City” diskuteras såväl en ny begravningsplats som en ”central park” på fältet. En lokal arbetsgrupp har väckt förslag om att förlägga ett naturvetenskapligt ”inspiratorium” på Järvafältet. Enligt stadens budget för 2003 ska denna fråga prövas inom ramen för utvecklingsarbetet av Järvafältet. Fältet och dess framtida användning kommer under alla förhållanden att påverka tenstaborna, och har därmed en given plats i fortsatta diskussioner om den lokala utvecklingen.

• **Utveckling av skolan**

I forskning om lokal utveckling liksom i många andra sammanhang framkommer att skolan, skolans kvalitet och skolans roll i närsamhället är av avgörande betydelse för om

de boende och bostadssökande uppfattar en stadsdel som attraktiv. På de lokala ”sökkonferenser” som genomförts med brett deltagande från boende har också skolans betydelse kraftfullt betonats. Det pågår ett utvecklingsarbete i samtliga skolor i Tensta som är angeläget och viktigt att synliggöra. Utvecklingen av en ”Naturskola” vid Eggeby gård har visat på nya pedagogiska arbetsmetoder. Förslaget att förlägga ett naturvetenskapligt centrum – ett ”inspiratorium” – till Tenstaområdet syftar till att skapa en ny pedagogisk resurs för stadsdelens skolor men också för andra skolor i regionen.

Vid Tensta Gymnasium pågår ett utvecklingsarbete för att utveckla nya pedagogiska metoder enligt en amerikansk modell som tillämpas på Ross School, Long Island. Modellen utgår från mångkulturen och mångfald som en tillgång i det pedagogiska arbetet, och med kultur- och idéhistoria som det bärande pedagogiska kittet. Integration, internationella kontakter, individualiserad undervisning och utnyttjande av modern teknik är bärande delar. Tanken är att utvecklingsarbetet successivt också ska spridas till grundskolor i stadsdelen. Skolornas utveckling och framtid är väsentliga för hela stadsdelens utveckling som god boendemiljö, och har därför en nära koppling till utvecklingen av bostadsbeståndet.

• **Kulturen som profil och utvecklingsmotor**

Det finns en stor enighet och övertygelse bland föreningar, boende och verksamma i Tensta om kulturens betydelse för stadsdelens utveckling. Både i 80-talets fysiska utvecklingsprogram och i 90-talets mer socialt inriktade utvecklingsarbete har kulturen och kulturverksamheten lyfts fram som en mycket viktig utvecklingsmotor för stadsdelen. Återkommande förslag under 20 års tid om teaterbyggnader, lokal biograf, kulturhus, hantverkshus, mångkulturell park, utomhusscenen vid Eggeby etc. vittnar alla om styrkan i den lokala övertygelsen om behovet av en lokal kulturarena. Konsthallens tillkomst är ett konkret projekt som kunnat genomföras, ”Livstycket” ett annat. Tenstaborna värderar sitt Bibliotek högre än många andra institutioner i stadsdelen. Hur kan allt detta värnas och vidareutvecklas i ett framtida Tensta? Ett utvecklingsarbete som vill vinna gehör hos de

boende kan knappast bortse från frågan.

Ovanstående genomgång visar att det finns många utvecklingsidéer och förslag att ta fasta på och föra vidare i ett fortsatta lokalt utvecklingsarbete och i samband med en boutställning i Tensta. Till detta kan nya idéer och förslag föras. Med denna utgångspunkt har styrgruppen för denna förstudie enats om de förslag som presenteras i fortsättningen av denna rapport.

4. Boutställning i Tensta - övergripande förslag, motiv, inriktning och struktur

Styrgruppens huvudförslag är att de styrelser och nämnder som varit representerade i styrgruppen, beslutar ställa sig bakom och delta i genomförandet av en boutställning i Tensta. Förslaget grundas på nedan redovisade motiv.

Motiv

1. Miljonprogrammets bostadsområden har, alltsedan de byggdes på 1960- och 1970-talen, många gånger lyfts fram som varnande exempel när det gäller bostadsplanering. Områdena beskrivs ofta som präglade av storskalighet, ensidiga lösningar och brist på flexibilitet. De har dock också kvaliteter som inte lika ofta lyfts fram i debatten.

Många boende är trötta på den ensidiga kritiken av deras bostadsområden, men har samtidigt egna önskemål om hur deras stadsdelar och bostäder skulle kunna utvecklas. Miljonprogramsområdena är nu 30-40 år gamla och står inför renovering och förnyelse. Det är hög tid att föra en diskussion om hur de ska utvecklas vidare till intressanta boendemiljöer för 2000-talet.

2. De bomässor/utställningar som nyligen genomförts i såväl Malmö (Bo 01) som Stockholm (Bo 02) har inriktat sig på att i nyproduktion visa hur dagens och framtidens behov och önskemål när det gäller boende kan tillgodoses. Det har också stått klart att dessa lösningar främst riktat sig till en penningstark kundgrupp.

Det behövs nu en boutställning med inriktning på bredare målgrupper. En boutställning som visar hur befintliga miljöer kan förnyas.

3. Tensta har många kvaliteter och ingår i ett intressant utvecklingsområde i nordvästra Stockholm. Stadsdelen har goda kommunikationer in till Stockholm city, närhet till grönområden som Järvafältet, närhet till framtidsorienterade arbetsområden som Kista arbetsområde, Lunda industriområde och Barkarby. Ett regionalt utvecklingsprogram har satts i gång genom "Kista Science City".

Staden har beslutat fortsätta och vidareutveckla arbetet med att förnya ytterstaden under perioden 2002-2006. Staden arbetar också med en ny översiktsplan för Stockholm. Bostadsbristen i Stockholm aktualiserar frågan om förtätning av befintliga områden.

Hur kan utvecklingen av Tensta som bostadsområde länkas till övriga utvecklingsplaner? Vad är Tenstas roll och identitet i en utveckling av ytterstaden, Järvaområdet och hela staden? Hur kan det befintliga bostadsbeståndet successivt anpassas efter aktuella och framtida önskemål och behov – hos dem som idag bor och växer upp på Järvafältet och för nya grupper? Detta är viktiga framtidsfrågor för att Tensta inte ska hamna vid sidan av den pågående utvecklingen. En boutställning – och inte minst aktiviteterna fram till en den - kan ge viktiga bidrag till denna framtidsdiskussion.

4. Inom stadsdelen pågår under hösten 2002 och 2003 ett arbete med framtidsscenarioer som initierats inom ramen för storstadssatsningen. Det är ett led i ett långsiktigt lokalt utvecklingsarbete med inriktning på såväl fysisk som social utveckling. Arbetet med framtidsscenarioer kommer att involvera både boende och verksamma i en diskussion om stadsdelens framtid. Boutställningen kan bli ett viktigt

etappmål i arbetet med att förverkliga en del av de idéer och projekt som blir resultatet av framtidsarbetet.

Fokus och sammanhang

Styrgruppens uppfattning är att en boutställning i Tensta bör inriktas på bostäder och boende i bred mening. Utveckling av den fysiska boendemiljön, vackra och funktionella lägenheter, kvalitet och estetik, mångfald i utbudet och möjligheter att tillgodose olika behov och önskemål bör dock utgöra huvudfokus. Utställningen bör vidare utgå från områdets förutsättningar och befintliga kvaliteter, och visa på hur dessa kan vidareutvecklas och adderas med nya. Många olika förslag och idéer bör prövas, och idéävlingar utgöra ett viktigt inslag för att stimulera nya förslag som utgår från särart snarare än ”standardlösningar”. De behov, förslag och idéer som finns i stadsdelen bör tas tillvara i planeringen av olika projekt. Mångfalden och flexibiliteten i det som visas ska syfta till att stimulera diskussionen om fortsatt utveckling av Tensta, och en möjlig framtida utveckling av miljonprogrammets bostadsområden.

Därutöver bör frågor resas om den fysiska miljöns betydelse och möjligheter, men också begränsningar, i utvecklingen av miljonprogrammets områden. Ett bra och attraktivt boende innehåller viktiga ingredienser utöver själva bostaden, och kan liknas vid ett pussel. Saknas några bitar, eller råder stora brister i några avseenden, påverkas helheten. En boutställning med ambition att utgöra ett led i diskussionen om lokal utveckling måste ta hänsyn till detta. Viktiga faktorer är, menar bland annat olika bostadsforskare, en god och aktiv bostadsförvaltning, relationer i området, en god basservice, utemiljöns utformning och skötsel samt de boendes känsla av trygghet och säkerhet. Vidare är skolornas kvalitet och attraktionskraft viktiga eftersom det för många är en huvudfråga i valet av bostadsområde, eller i beslutet att flytta. De utvecklingsfrågor och behov som diskuterats bland boende och verksamma i Tensta genom åren visar också just på denna bredd i synen på stadsdelens utveckling.

Ovan redovisade helhetssyn på boende och boendemiljö bör utgöra grunden i de utvecklingsåtgärder som leder fram

till en boutställning. Det innebär inte att utställningen kan eller ska innehålla allt som berör stadsdelens utveckling, men den bör anknyta till helheten och ses som ett etappmål i ett brett och mer långsiktigt utvecklingsarbete.

Syfte

Utställningen bör syfta till att:

- lyfta fram och visa upp ett miljonprogramområdes tillgångar och kvaliteter och därigenom bidra till att påverka och förändra den gängse bilden av miljonprogrammets områden,
- genom exempel på konkreta fysiska insatser visa på utvecklings- och förändringsmöjligheter vad gäller boende och boendemiljö,
- visa konkret hur boendes behov, idéer och förslag kan bli en aktiv del i den lokala stadsdelens utveckling och förändring
- bidra till den pågående framtidsdebatten om västerorts regionala utveckling och då särskilt visa på Tenstas roll och möjligheter i en sådan utveckling, bland annat genom att involvera många parter i diskussionen om det framtida Tensta

Målgrupper

- Boende i Spånga-Tensta och hela västerort liksom en bred allmänhet intresserad av bostäder och boendemiljö.
- Praktiker, byggherrar, entreprenörer etc. som i sitt dagliga arbete sysslar med bostadsbyggande och förvaltning, bostadsplanering, områdesutveckling etc.
- Planerare, forskare m.fl. som arbetar med bostadsplanering, områdesplanering och lokal utveckling.
- Beslutsfattare på olika nivåer såväl i samhällsapparaten som i företag med anknytning till utställningens teman.
- Massmedia – såväl med fackinriktning som med en mer allmänt opinionsbildande roll.

Huvudteman och dess innehåll

Med utgångspunkt från ovan redovisade grundsyn föreslås

den fortsatta planeringen av boutställningen ske utifrån två huvudteman, där en nära koppling mellan de båda temana markerar helhetssynen på stadsdelens utveckling.

Tema 1: Tensta - som boplatz på 2000-talet

Under detta tema ingår bostäder och den fysiska boendemiljön, resurserna i omgivande grönområden, utvecklingen av centrum samt kopplingen till omkringliggande arbetsområden och utvecklingen av arbetsplatser i Tensta. Vidare speglas lokala resurser och globala nätverks betydelse i en framtida utveckling av Tensta och dess omgivning som arbetsplatsområde. Tidigare idéer och visioner tas tillvara och kopplas till nya förslag och förutsättningar.

Tema 2: Tensta - som kulturarena och mötesplats

Detta tema utgår från kultur, kunskap och kreativitet som utvecklingsmotor i områdets fortsatta utveckling. Här ingår kulturverksamhetens och mötesplatsernas betydelse som brygga mellan olika kulturer inom stadsdelen, men också stadsdelens roll som bro mellan det traditionellt svenska samhället och det nya Sverige. Vidare ingår samverkan mellan institutionerna och lokalsamhället, utveckling av demokratin utifrån nya förutsättningar och föreningslivets betydelse. Utveckling av skola och utbildning utifrån nya förutsättningar, svårigheter och möjligheter lyfts fram.

En första närmare precisering av dessa båda teman följer nedan. Innehållet utvecklas och preciseras dock löpande fram till utställningen.

Tema 1: Tensta som boplatz på 2000-talet

Huvudaktörer i planeringen är de kommunala bostadsbolagen, centrumkompaniet, stadsbyggnadskontoret samt gatu- och fastighetskontoret. Angeläget är också att koppla in andra fastighetsägare i stadsdelen med intresse att delta i boutställningen med egna lägenheter/projekt. Dessa har redan inbjudits till diskussion, och intresse att medverka har redovisats från några. Övriga fastighetsägare i stadsdelen bör under arbetets gång få förnyade erbjudanden att delta.

För att öka mångfalden i bostadsutbud och upplåtelseformer bör dessutom nya byggherrar, fastighetsägare och arkitekter som inte tidigare varit aktiva i Tensta inbjudas

till diskussioner och medverka i den kompletteringsbebyggelse som blir aktuell fram till boutställningen. Originella och innovativa förslag och ”pilotprojekt” som stödjer och kompletterar stadsdelens karaktär bör ges företräde. Allt behöver dock inte stå färdigt till boutställningen – tvärtom är det ett värde i sig att olika idéer och förslag kan diskuteras under utställningen med sikte på en fortsatt utveckling.

Målet är att hitta varierade lösningar för olika grupper, behov och ekonomiska förutsättningar.

Utställningens konkreta innehåll byggs på fem huvudpelare:

1. Ombyggda lägenheter/Påbyggda hus

Det ursprungliga förslaget till bomässa utgick från att en invändig ombyggnad av befintliga lägenheter på ett organiskt sätt kan skapa större variation och öka mångfalden i bostadsutbudet. ”Ekologiskt hållbara material och nya spännande planlösningar kan ge exempel på hur det befintliga beståndet kan utvecklas för nya behov och önskemål hos olika grupper på bostadsmarknaden.” Här finns goda förutsättningar för idétävlingar.

Ombyggnader i det befintliga beståndet är också ett sätt att möta de behov som finns i stadsdelen av större lägenheter för barnfamiljer och mindre lägenheter för ungdomar.

Familjebostäder har, med sikte på en boutställning, påbörjat en studie av hur sammanslagningar av lägenheter skulle kunna öka variationen i bostadsbeståndet. Svenska Bostäder har också uttryckt intresse för att genom ombyggnader skapa utrymme för nya lösningar.

För att öka utbudet av lägenheter för ungdomar har Svenska Bostäder påbörjat en planering av påbyggnad av hus på Tensta Allé. En inventering av ytterligare hus lämpliga för påbyggnad bör kunna göras. Syftet är att hitta bra lösningar som också är ekonomiskt möjliga för ungdomar, inte minst Tenstaungdomar, att efterfråga.

Möjligheten att tillskapa lokaler för mindre företag ska prövas i detta sammanhang. Vissa bottenvåningar eller garage skulle kunna bli aktuella. En ombyggnad skulle också öppna för möjligheter att skapa ”bokaler” där lägenheter knyts till mindre lokaler för eget företagande.

Idéskiss Tisslingeplan

Kvarteret Bränninge

2. Kompletteringsbebyggelse

Stadsdelsnämnden i Spånga-Tensta har gjort en framställan om viss kompletteringsbebyggelse i Tensta. Frågan har också lyfts fram inom ramen för "Kista Science City". Ett av motiven är att det idag finns små möjligheter att göra "boendekarriär" eller byta boendeform inom stadsdelen. Stadsbyggnadskontoret och Gatu- och fastighetskontoret har tillsammans med stadsdelsförvaltningen gjort en inventering av lämpliga tomter för en sådan kompletteringsbebyggelse. Förslaget bygger främst på att ta i anspråk befintlig överkapacitet av parkeringsytor.

Några av dessa projekt bedöms som möjliga att helt eller delvis färdigställa till Boutställningen. Det gäller framförallt Svenska Bostäders pågående projekt att bygga ca 60 lägenheter vid Taxingeplan (kvarteret Bränninge). Stadsbyggnadskontoret och Gatu- och fastighetskontoret bedömer det också som möjligt att presentera genomförda projekt i kvarteren Tisslinge och Järinge. Förslag gällande kvarteret Järinge förutsätter att Järingeskolan avvecklas, vilket är planerat så snart den vuxenutbildning som bedrivs där fått andra lokaler. Befintliga "barackbyggnader"

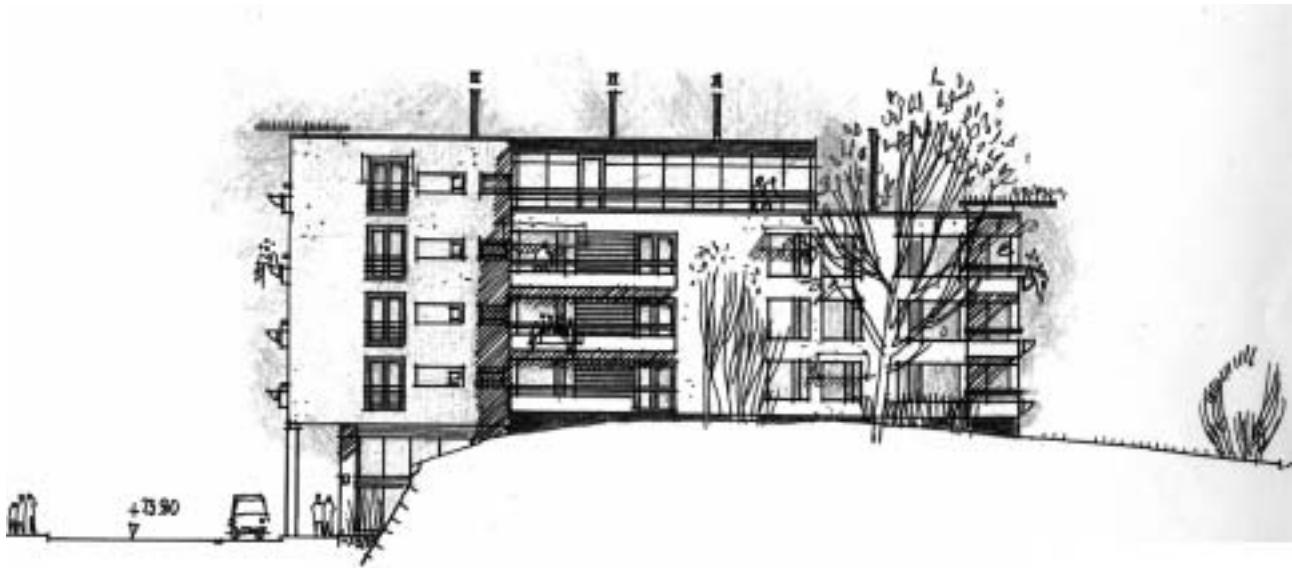
kan då tas bort och öppna för alternativ användning av den tomt som frigörs. Idéer om kompletteringsbebyggelse har också framkommit från en av de privata fastighetsägarna i området. Ytterligare förslag kan bli aktuella under arbetets gång.

Stadsbyggnads- och Gatu- och fastighetskontoren undersöker också förslag som kan ingå i Boutställningen som idéprojekt snarare än som färdiga lösningar.

Mot bakgrund av önskan att hitta nya lösningar och öka variationen i utbudet för att nå nya grupper bör frågan prövas om att bygga kollektivhus i stadsdelen. Kollektivhus i andra delar av staden har utgjort intressanta boendevalternativ och visat sig i huvudsak fungera mycket bra.

Frågan om kompletteringsbebyggelse av lokaler för någon större arbetsplats bör i första hand anknytas till utvecklingen av "Kista Science city". Här ligger redan ett uppdrag om att samarbeta med olika företag och se över lokalbehovet för arbetsplatser i hela regionen.

När det gäller nybebyggelsen bör idétävlingar övervägas bland annat som ett sätt att hitta lösningar som också kan vara ekonomiskt möjliga för en bredare kundgrupp. Det är

Idéskiss kvarteret Bränninge

viktigt att kompletteringsbebyggelsen utgår från områdets nuvarande utformning och behov så att den upplevs som ett tillskott som förstärker helheten i stadsdelen. Det är dock viktigt för framtiden att en kompletteringsbebyggelse också tar sin utgångspunkt i nya behov. I programskriften för Bo02 i Hammarby Sjöstad beskrivs en av utgångspunkterna för den nya stadsdelen på följande sätt "Nya behov och nya sätt att tänka påverkar framtidens boende. Familjen ser annorlunda ut idag och möjligheten att själv påverka sitt boende utifrån sin familjebild och sina behov blir allt viktigare" (Familjebostäder). Ett sådant synsätt bör också vara vägledande i kompletteringsbebyggelse av befintliga stadsdelar som t ex Tensta.

3. Befintliga lägenheter

De befintliga lägenheterna i Tensta är väl planerade, håller en god kvalitet och ger goda förutsättningar för att utforma ett individuellt boende. Den kulturella mångfalden i området speglas i en bred variationsrikedom i inredning och personliga lösningar. Enhetliga planlösningar där ingen lägenhet ändå är den andra lik kan utgöra ett mycket intressant

och framåtsyftande inslag i en boutställning. Besökarna får nya idéer och tips för sin egen heminredning även utan förändringar i planlösningar eller husens utformning. Möten mellan olika ideal om vad som är vackert, funktionellt och praktiskt kan ge stoff till idéer och diskussioner om framtida lägenhetsutformning, inredning och design.

4. Den yttre miljön

Både boendes och besökares uppfattning om ett område präglas starkt av intrycket av den yttre miljön. Husens utformning, skötsel, städning, gatumiljön etc sätter sammantaget en stark prägel på ett område. Detta är också frågor som återkommande diskuterats bland de boende i Tensta. Olika förslag om förändringar/förbättringar i den yttre miljön har tagits upp inom ramen för olika utvecklingsprogram. Ett sammanhållet gestaltungsprogram för den yttre miljön är därför ett viktigt komplement inför en Boutställning. Gatu- och fastighetskontoret bör ges i uppdrag att i samverkan med bostadsbolag och stadsdelsförvaltningen utarbeta ett sådant miljö- och gestaltungsprogram. Här finns också lokala aktiviteter bland de boende för att förändra attityder

till nedskräpning, föreningar engagerade i områdets städning, en arbetsgrupp för områdets utsmyckning m.fl. som viktiga samarbetsparter.

En ytterligare miljöfråga som återkommande diskuterats i Tensta är den om hur man kan bryta upp storskalighet och enformighet i loftgångar och entréer i Norra Tensta. I samband med att husen står inför behov av yttre underhåll är det därför naturligt att pröva på vilket sätt olika förslag på förändringar i den yttre utformningen av husen kan omsättas i ett underhållsprogram som också skulle kunna vara vägledande för liknande underhållsprogram i andra miljonprogramområden. Hur kan bevarande av områdets arkitektoniska stil paras med förändring och förnyelse – och på vilka villkor kan stadsdelens identitet och särart få ge avtryck i nya lösningar i den yttre fysiska miljön?

Svenska Bostäder avser att genomföra ett programarbete för förnyelse av loftgångar, fasader och entréer, främst i Norra Tensta. Genomförda delprojekt föreslås visas på boutställningen som underlag för diskussion och fortsatt utveckling av den yttre miljön i stadsdelen.

Familjebostäder har satt igång ett arbete med förnyelse av gårdar i nära samverkan med de boende. Detta kommer att fortsätta och bör ingå i boutställningen som exempel på utveckling av den yttre boendemiljön, och hur detta kan ske i samverkan med boende.

Andra viktiga resurser som bör tas tillvara i ett sammanhållet program för att utveckla den yttre miljön är det lokala brottsförebyggande rådet och de centrumvärdar som arbetar i och omkring Tensta centrum.

5. Utveckling av Tensta Centrum

Den utveckling av Tensta centrum som pågår innehåller många komponenter som butikssammansättning, förändrad användning av vissa torgytor, utbildning av lokala företagare, kundundersökningar etc. Många av dessa åtgärder utgör led i en utveckling som påverkar hur centrum uppfattas av boende och besökare och utgör därför en viktig grundförutsättning för genomförandet av en boutställning.

Därutöver föreslås en fortsatt utveckling av Tenstagal-lerian till en lokal mötesplats för konst, kultur och handel där Konsthallen och Livstycket är viktiga komponenter, och

som bygger på grundtanken att handel och kultur kan ge synergieffekter till varandra. En tidigare utställning från FN:s världsarvslista kan ge inspiration till en mer permanent användning av gallerian som lokal utställningshall. Efterfrågan finns på café/restaurang av hög kvalitet som finns i planerna för ett utvecklat centrum.

De diskussioner som sedan länge förts om behovet av större förändringar av parkeringsgaraget skulle dessutom utgöra ett spännande utvecklingsprojekt med sikte på boutställningen. Frågan hänger samman med utvecklingen av Taxingeplan och möjligheterna att öka tillgängligheten och närheten till Tensta Konsthall som en resurs för centrumets utveckling. Här finns redan framtagna idéer att bygga vidare på. Detta bör utredas vidare i samverkan mellan gatu- och fastighetskontoret och centrumkompaniet.

Tema 2 : Tensta – som kulturarena och mötesplats

Kultur, kulturverksamhet i olika former och utövande av kultur har ett stort och livsberikande värde för enskilda människor, men har också stor betydelse för kreativitet, kommunikation, gemenskap och förståelse mellan människor. Kultur framhålls i allt fler sammanhang, bland annat av forskare och samhällsdebattörer, som en central utvecklingskraft både för den enskilde, för ett samhälle och för ett enskilt områdes attraktivitet och utvecklingsmöjligheter.

Den mångkulturella miljön, inte bara i Tensta utan också i andra delar av ytterstaden, med många kulturutövare med rötter i olika länder och kulturer innebär ett nyskapande tillskott till kulturlivet i hela Stockholm. På det lokala planet erbjuder kulturverksamheten möjlighet för den kulturella mångfalden att skapa en arena, att möten kommer till stånd mellan olika kulturer och att barn och ungdomar ges möjligheter att utveckla flera uttrycksätt och därmed ett rikare liv och en starkare identitet.

I Tensta finns en bredd av kulturresurser, kulturell kompetens och kulturellt engagemang både bland boende och verksamma. Det aktiva kulturlivet har många grenar där hög professionell nivå blandas med bredd. Här finns också en stor potential i nya spännande utvecklingsidéer och en

stark tilltro till kulturen som utvecklingsmotor i den lokala utvecklingen. Många verksamheter i stadsdelen fungerar i praktiken som brygga mellan olika kulturer och mellan det gamla och det nya Sverige.

Exemplen är många: Tensta Konsthall, Livstycket, Bildprojekt och dansprojekt för barn och unga, dansprofil på en av de två högstadieskolorna, teaterscén i ungdomshuset ("Blå Huset"), ett lokalt kulturcafé, ett aktivt bibliotek, en fortsatt verksam kulturkommitté, aktiva föreningar som driver kulturverksamhet av olika slag, Tensta Marknad osv. Tillfälliga kulturprojekt som väckt uppmärksamhet är Stadsteaterns "överfall" av stadsdelen liksom en stor utomhusutställning av Världsarvet – båda i slutet av 90-talet. All denna verksamhet öppnar för möten och för utveckling av den gemensamma miljön.

Nära kopplat till kulturen i bredare bemärkelse är frågan om lokal dialog och utvecklingen av relationer i ett område. Här är kulturen en resurs, men inte den enda. Det lokala föreningslivet är av avgörande betydelse liksom olika institutioners sätt att arbeta och förhålla sig. Det är angeläget för stadsdelens utveckling att detta arbete fortsätter att utvecklas. En boutställning kan utgöra en drivkraft och en motor för detta. Arbetet med världsarvsutställningen visade hur föreningar och enskilda liksom stadsdelens skolor kunde aktiveras på ett sätt som berikade projektet och ökade dess förankring i stadsdelen.

Arbetet med boutställningen bör bedrivas på ett sådant sätt att det bidrar till utvecklingen av Tensta som kulturarena och mötesplats. Nya former för dialog, förankringen bland boende, föreningar, skolor med flera är därför mål i sig i arbetet med boutställningen.

Till detta tema hör utvecklingen av områdets skolor och övriga utbildningsställen för både barn som vuxna. Kunskap är en nyckel för såväl enskilda boendes som hela stadsdelens utveckling. Den planerade utvecklingen av Tensta Gymnasium, idéen om ett naturvetenskapligt inspiratorium liksom olika former för vuxenutbildning är de främsta komponenterna.

Utrymme bör skapas att genomföra konkreta utvecklingsprojekt fram till boutställningen. Förslag finns som bör närmare prövas:

- Utvecklingen av konsthallen, dess koppling till centrum och möjligheten att tillskapa lokala konstnärateljéer.
- Utveckling av Kulturskolans teaterscen i Blå Huset till en scen också för verksamma lokala teatergrupper utanför kulturskolan.
- Utveckling av ett lokalt Kultur- och kunskapscentrum för vuxna i Tensta Träff eller annan lämplig lokal
- Genomförande av det färdiga förslaget om ett nytt pedagogiskt centrum – ett "Inspiratorium" som ett viktigt tillskott i stadsdelens lokala miljö. Förslaget utgår från att verksamheten förläggs till Järvafältet. Skulle detta visa sig svårt bör frågan prövas att bygga lokaler för "Inspiratorium" på parkeringsgaraget i Tensta centrum. Detta skulle innebära ett viktigt tillskott till centrum samtidigt som den gamla frågan om parkeringsgaraget skulle kunna lösas.

Övrigt innehåll

En boutställning i Tensta bör innehålla aktiviteter vid sidan av den konkreta utställningen som bidrar till att fördjupa innehållet och stimulera till kringaktiviteter och debatt. Planeringen av detta bör i huvudsak ske när det fysiska innehållet i utställningen ytterligare klarnat. Allmänt föreslås i detta skede att utställningen kompletteras med temautställning/-ar, seminarier om aktuella utvecklingsfrågor samt internationella utblickar

Utställningar i utställningen

Tensta är en av Stockholms äldre boplatser. En återblick på områdets historia kan ge viktiga bidrag till det framtida utvecklingsarbetet. Stadsdelens historia som boplatser sedan järnåldern – gårdarna och den lantliga idyllen – utbyggnaden av Järvafältet med drömmar och visioner – dagens drömmar och visioner bland de unga som växer upp. Allt detta är teman som också lämpar sig väl för samverkan med bland annat stadsdelens skolor, och som därmed kan medverka till att förankra idéen om boutställningen.

Arbetet med stadens översiktsplan samt det regionala utvecklingsarbetet med samverkan med andra stadsdelar och kommuner innehåller också många frågor och projekt som lämpar sig för utställningar i utställningen.

Seminarier

Seminarier på olika utvecklingsteman är ett centralt inslag i en boutställning som har som ett av sina huvudsyften att stimulera till debatt och diskussion om områdets utveckling. Under hösten 2002, som ett avstamp för stadsdelens arbete med framtidsscenarioer, men också som en liten pusselbit i arbetet med en boutställning, genomförde stadsdelen ett framtidsseminarium inom ramen för det stora utställningsprojektet "Stockholm at Large" vid Färgfabriken i Liljeholmen. Syftet var att starta en lokal dialog som förhoppningsvis kan fortsätta i arbetet med framtidsscenarioer, men också som en viktig del i förberedelsearbetet inför en boutställning. Här finns många spännande teman och samverkansparter att utgå ifrån och där dialogen bör fortsätta i olika former fram till och med själva Boutställningen.

Internationella utblickar

För en stadsdel med stor mångfald i befolkningen som Tensta har, är det särskilt intressant att i det lokala utvecklingsarbetet också göra internationella utblickar och hämta inspiration från andra länder och kulturer. Såväl integrationsförvaltningen som t ex stadsbyggnadskontoret har i sitt arbete internationella samverkansparter som kan utgöra intressanta samverkansparter i arbetet inför boutställningen.

Tidpunkt

Ett huvudsyfte i förslaget om en boutställning är att presentera idéer, nya lösningar och "pilotprojekt" för att därigenom stimulera en fortsatt debatt och diskussion om utvecklingen av stadsdelen och av miljonprogramområden.

Styrgruppen anser dock att Boutställningen måste bygga på ett bärande moment av färdigställda lägenheter och projekt. Detta kräver nödvändigt tidsutrymme för att utveckla olika idéer, förankra dem i stadsdelen, genomföra projekt och få en tillräcklig mångfald av exempel att visa upp. Realistiskt är därför att boutställningen genomförs under 2006.

Utställningen föreslås genomföras koncentrerat under en relativt kort tid – kanske ca två veckor. Då kan utställ-

ningen, seminarier och olika kulturarrangemang fungera som motorer för varandra. Fler människor på plats samtidigt skapar bättre förutsättningar för dialog och diskussion. Den exakta utställningsperioden behöver dock inte slås fast för- rän senare. Det bedöms som en fördel om utställningen kan genomförs i anslutning till genomförandet av Tensta Marknad och konsthallens årliga höstvernissage – lämpligen i slutet av augusti.

Finansiering

Huvudprincipen är att olika huvudmän byggherrar/ fastighetsägare finansierar sina respektive projekt inför utställningen på sedvanligt sätt. De delar av utvecklingsarbetet som ligger inom de berörda förvaltningarnas ram finansieras av dessa. Detta utgör de stora kostnaderna.

De kostnader som återstår är främst kostnaderna för själva utställningsarrangemanget. Det är svårt att nästan fyra år i förväg göra en noggrannare beräkning av dessa. En genomgång av kostnader i samband med tidigare boutställningsarrangemang i staden har dock gett vägledning i uppskattningen av storleksordningen på olika kostnadsposter. Sammantaget bedöms att utställningen, inklusive projektorganisation och marknadsföring, kommer att kosta mellan 5-7 mnkr.

Förslaget i förstudien är att kommunstyrelsen avsätter medel för genomförande av boutställningen som en del av stadens pågående utvecklingsarbete för förnyelse av ytterstaden och en fortsatt utveckling av "Kista Science City". Stadsdelsförvaltningen i Spånga-Tensta föreslås få samordningsansvaret för genomförandet av utställningen.

5. Organisation av det fortsatta arbetet

Beslut

Det första steget i det fortsatta arbetet är att berörda styrelser och nämnder som varit representerade i styrgruppen, var för sig fattar beslut om att delta i den föreslagna boutställningen. I samband med detta bör varje nämnd/styrelse också ta ställning till egna inledande åtaganden/projekt med sikte på utställningen. Dessa kan sedan kompletteras.

Organisation

Genomförande av en boutställning enligt förslagen i denna förstudie kräver ett kontinuerligt samarbete mellan berörda parter under hela perioden 2003-2006. Därför föreslås att den styrgrupp som tillsattes för förstudien fortsätter sitt arbete fram till och med utställningen. Gruppen föreslås kompletteras med en representant för den arbetsgrupp som initierade idén om en bomässa. Under arbetets gång kan det bli aktuellt att komplettera gruppen med fler aktörer.

Styrgruppens uppdrag blir att följa upp att olika parter fullföljer sina åtaganden, och att löpande ta ställning till förslag och aktiviteter som kan ingå i utställningen eller utgöra led i förberedelsearbetet. Det kan vara studiebesök, medverkan på eller genomförande av seminarier etc.

Medlemmar i styrgruppen föreslås medverka i det arbete med framtidsscenarioer som stadsdelen påbörjar under 2003. Syftet är att förslag och idéer från framtidsarbetet som har nära anknytning till föreslagna teman för boutställningen också ska kunna vävas in i planeringen.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning föreslås samordna arbetet i styrgruppen.

En projektledare på heltid tillsätts från 1 januari 2005 för att arbeta med förberedelserna för utställningen. En

detaljerad genomförandeplan utarbetas därmed, inklusive en plan för seminarier och marknadsföring inför och under utställningen.

Information

Samverkansgruppen för ytterstadssatsningen i Tensta beslutade 2001 att godkänna att förstudien om en boutställning skulle genomföras. Resultatet av förstudien bör återrapporteras till samverkansgruppen tidigt under våren 2003. Samverkansgruppen har då möjlighet att för egen del ta ställning till förslaget att boutställningen genomförs som en del i den fortsatta satsningen på förnyelse av ytterstaden. Det löpande arbetet inför boutställningen förankras därefter kontinuerligt inom samverkansgruppen.

Det är viktigt att de boende i Tensta får löpande information om den planerade boutställningen och möjlighet att komma med synpunkter och förslag. Efter beslut i berörda styrelser och nämnder tar styrgruppen ställning till när och på vilket sätt en första information ska ges till samtliga boende i stadsdelen, och på vilket sätt dialog och information därefter ska ske.

Styrgruppen tar också ställning till i vilken mån och på vilket sätt extern information ska spridas under förberedelsearbetets gång.

6. Förslag till inledande beslut och åtaganden

Förstudien utmynnar i förslag om inledande beslut och åtaganden som ska göra det möjligt att på allvar inleda förberedelsearbetet för en boutställning i Tensta 2006. Dessa bör bearbetas inom varje förvaltning/bolag som deltagit i förstudien utifrån varje organisations egna förutsättningar, och underställas respektive nämnd/styrelse för beslut under våren 2003.

Besluten kompletteras efterhand med mer preciserade projekt och förslag.

Styrgruppens förslag

1. Berörda nämnder och styrelser beslutar var för sig att

- medverka i genomförandet av en Boutställning i Tensta år 2006, samt att ingå i styrgruppen för arbetet under 2003-2006.

2. Svenska Bostäder AB föreslås få i uppdrag att

- medverka i boutställningen med planerad kompletteringsbebyggelse i kvarteret Bränninge samt med påbyggnader av befintliga hus på Tensta Allé, främst med inriktning mot ungdomar,
- undersöka förutsättningarna att delta med ytterligare kompletteringsbebyggelse,
- genomföra ett programarbete för förnyelse av loftgångar, fasader och entréer, främst i Norra Tensta. Genomförda delprojekt visas på Boutställningen som underlag för fortsatt förnyelsearbete.

3. Familjebostäder AB föreslås få i uppdrag att

- medverka i boutställningen med förnyelseprojekt på olika

gårdar,

- pröva frågan om att medverka i utställningen med egen kompletteringsbebyggelse.

4. Familjebostäder AB och Svenska Bostäder AB föreslås få i uppdrag att

- i samverkan med initiativtagarna till Boutställningen vidareutveckla förslaget om ombyggnader av befintliga lägenheter med sikte på en ombyggnad av minst fem lägenheter vardera. I sammanhanget prövas frågan om att tillskapa mindre lokaler för företagande,
- undersöka möjligheten att genom förändringar i det befintliga lägenhetsbeståndet åstadkomma en mer varierad lägenhetssammansättning,
- genomföra en inventering av ytterligare hus lämpliga för påbyggnader,
- i samråd med hyresgäster undersöka möjligheterna att medverka i boutställningen med ett antal befintliga lägenheter enligt förslag som redovisas i förstudien.

5. Gatu- och Fastighetskontoret och Stadsbyggnadskontoret föreslås få i uppdrag att

- undersöka intresset hos olika byggherrar/fastighetsägare för en kompletteringsbebyggelse i kvarteren Järinge och Tissinge, samt även undersöka andra intressanta alternativ i enlighet med förslag och inriktning i förstudien,
- undersöka och stimulera olika förslag och projekt som kan ingå i Boutställningen som idéprojekt snarare än som färdiga lösningar,
- i samverkan med stadsdelsförvaltningen utforma ett gestaltungs- och miljöprogram för stadsdelen, samt att

genomföra olika åtgärder inom ramen för förnyelsearbetet i ytterstaden,

- prioritera projekt med anknytning till en boutställning i Tensta.

6. Gatu- och fastighetskontoret föreslås få i uppdrag att

- undersöka möjligheterna till en närmare koppling mellan Tenstagången och Taxingeplan,
- i samverkan med Centrumkompaniet undersöka förutsättningarna att förändra användningen av Taxingeplan, och eventuellt bygga på/bygga in parkeringsgaraget i Tensta centrum, som ett led i centrums fortsatta utveckling.

7. Centrumkompaniet föreslås få i uppdrag att

- medverka i en boutställning genom utveckling av centrumområdet och centrungallerian i enlighet med förslag i förstudien,
- i samverkan med Gatu- och fastighetskontoret undersöka förutsättningarna att förändra användningen av Taxingeplan, öka tillgängligheten till Tensta Konsthall och eventuellt bygga på/bygga in parkeringsgaraget i Tensta centrum.

8. Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning föreslås få i uppdrag att

- samordna boutställningen, förberedelsearbetet för denna, samt styrgruppens arbete,
- inom ramen för styrgruppens arbete åter erbjuda samtliga fastighetsägare i stadsdelen att medverka i utställningen med egna projekt/lägenheter,
- undersöka förutsättningarna för att i samverkan med bland annat stadsmuséet och olika skolor genomföra projekt om stadsdelens historia och idétävlingar om framtidens boende med mera för en kommande utställning inom ramen för boutställningen,
- i samverkan med bland annat kulturförvaltningen pröva möjligheterna att genomföra konkreta projekt i syfte att vidareutveckla Tensta som attraktiv kulturstadsdel och mötesplats,
- bland annat inom ramen för det kommande arbetet med framtidsscenarier initiera seminarier etc. av intresse för en

kommande boutställning,

- hemställa hos kommunstyrelsen om att medel för genomförande av boutställningen avsätts för 2005-2006 som en del av stadens pågående utvecklingsarbete i ytterstaden och inom "Kista science city",
- hemställa hos kommunstyrelsen att staden inom ramen för "Kista science city" tar upp frågan om lokalisering av arbetsplatser till Tensta,
- att hemställa hos kommunstyrelsen att frågan om uppbyggnad av ett naturvetenskapligt centrum – ett inspiratorium – i Tensta prioriteras som ett led i förberedelserna för en boutställning i stadsdelen.

9. Integrationsförvaltningen föreslås få i uppdrag att

- undersöka möjligheterna för ett internationellt erfarenhetsutbyte i samband med boutställningen.

Bilaga 1

Styrgruppen för förstudien om en Boutställning i Tensta

AB Svenska Bostäder (ordförande)	Gillis Edholm Agneta Agerbjer
AB Familjebostäder	Dofner Iggström Marika Lundin
Centrumkompaniet i Stockholm AB	Johan Norrsell
Stadsbyggnadskontoret	Peter Lundevall Torbjörn Johansson
Gatu- och Fastighetskontoret	Margareta Catusus
Stadsdelsförvaltningen Spånga-Tensta	Jack Kindberg
Integrationsförvaltningen	Björn Jacobsson
Projektledare:	Karin Eriksson Bech Integrationsförvaltningen

Lokala initiativtagare till en Bomässa i Tensta

Erik Stenberg	Arkitekt vid KTH
Rachid Lestarić	Projektledare
Gregor Wroblewski	Chef för Tensta Konsthall
Björn Erdal	Informatör Spånga-Tenstasta stadsdelsförvaltning

Stockholm 2002-12-31
Karin Eriksson Bech
Projektledare för förstudien

Förstudien kan beställas från stadsdelsförvaltningen i Spånga-Tensta:
Anna Birgersson, tel: 08-508 03 051, e-post: anna.birgersson@spanga-tensta.stockholm.se

För ytterligare information kontakta:

Jack Kindberg, stadsdelsdirektör, stadsdelsförvaltningen i Spånga-Tensta, tel: 08-508 03 023
Karin Eriksson-Bech, integrationsförvaltningen, Stockholm, tel: 08-508 33 390
